

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ У ВІЙСЬКОВОМУ ІНСТИТУТІ: ПІДСУМКИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

У статті визначено проблеми щодо комплектування Збройних Сил України офіцерським складом з урахування завдань, які в цей час постали перед ними. Стисло розглянуто джерела комплектування офіцерами збройних сил закордонних країн. За підсумками соціологічного опитування групи студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, які проходять військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу, з'ясовано: їх мотивація щодо прийняття рішення навчатися у Військовому інституті та основні чинники, які вплинули на це рішення; перелік військових формувань та інших силових структур України, яким студенти надають перевагу при плануванні проходження військової служби після завершення навчання; основні умови, за якими студенти згодні проходити військову службу в Збройних Силах України після завершення навчання, а також заходи, що доцільно вжити для підвищення якості військової підготовки. Запропоновано зміни в організації військової підготовки студентів. Підготовку пропонується поділити на два рівні. Перший рівень – загальновійськова підготовка сержантського складу протягом першого року навчання. Студентам, які успішно засвоїли навчальну програму першого рівня, присвоюється військове звання «молодший сержант запасу» і вони атестуються на посаду командира відділення. Другий рівень – підготовка офіцерів запасу протягом другого року навчання, який завершується складанням студентами випускного кваліфікаційного іспиту з військової підготовки, та атестації до присвоєння першинного офіцерського звання. Відповідно, слід провести дворівневу диференціацію компонентів змісту професійної підготовки офіцерів запасу для визначення місця і функцій окремих структурних компонентів у загальній системі зазначеної підготовки.

Ключові слова: комплектування збройних сил, офіцери запасу, військова підготовка студентів; соціологічне опитування.

Постановка проблеми. Вкрай непрості завдання, які сьогодні стоять перед Збройними Силами (ЗС) України, різко підняли планку відповідності їм людей в погонах. Нові форми і способи військових дій, сучасні озброєння і військова техніка, інформатизація та впровадження в сферу збройної боротьби інноваційних технологій зажадали серйозно підвищити рівень професійної підготовки офіцерів та солдатів. Це, в свою чергу, викликало необхідність по-іншому подивитись на систему комплектування ЗС України.

Історичний досвід свідчить про таке. Будь-якій розвинутій державі необхідна армія, яка відрізнялася б

від тієї, що у ній є зараз: краще підготовлена і технічно оснащена, що володіє високим моральним духом особового складу, яка забезпечує гідний матеріальний рівень і соціальний статус військовослужбовців. Тобто армія завтрашнього дня. Тому, зрозуміло, що вдосконалення системи її комплектування особовим складом є сьогодні одним з пріоритетних напрямків діяльності всіх органів військового управління. Події на сході України розкрили цілу низку проблем в системі підготовки офіцерських кадрів, у тому числі і офіцерів, які призиваються із запасу [11].

Сьогодні в державі є проблема доукомплектування існуючих військових частин і формування нових військовонавченими громадянами, в тому числі й офіцерами, призваними із запасу. З оголошенням часткової мобілізації, держава Україна зіткнулася з таким явищем: з одного боку – високий патріотичний та морально-психологічний підйом і готовність громадян стати на захист Батьківщини, а з іншого – низький військовий вишкіл, особливо тих, хто не проходив військової служби. Тому на бойове злагодження військових підрозділів (батальйонів) витрачається, в окремих випадках, до двох місяців замість одного-двох тижнів.

Ще одна проблема полягає в тому, що відсоток студентів, які бажають пов'язати своє життя в мирний час зі службою в ЗС України після закінчення навчання у закладах вищої освіти (ЗВО), дуже низький. Мотивація більшості з них – отримання первинного офіцерського звання «молодший лейтенант запасу», щоб не бути призваним на строкову службу або бути прийнятим на службу в інші силові структури, деякі з них хочуть мати переваги на посадах державної служби [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні і психологічні засади формування офіцерів запасу викладено у працях О. Барабанщикова, М. Голованського, О. Карманова, О. Короткова, В. Міщенка, І. Сидорука та інш. Окремі складові професійної підготовки офіцерів вивчали такі науковці, як: М. Банько, В. Гриньков, І. Грязнов, А. Деркач, А. Зельницький, В. Клачко, С. Козін, В. Кортенко, С. Кубіцький, А. Лігоцький, Т. Олійник, В. Пометун, О. Пономаренко, Ю. Приходько, І. Радванський, В. Райко, Л. Рудкевич, А. Руднєвська, І. Руснак, Ю. Сердюк, А. Сіцінський, Т. Ткаченко, В. Телелім, О. Торічний, М. Худякова, В. Чернявський, Г. Яворська, В. Ягупов та багато інших. Проблеми, що пов'язані з практикою професійної підготовки офіцерів запасу, розглядали О. Аршинов, О. Безносок, В. Євстаф'єв, Г. Кабакович, Ю. Кудрявцев, М. Науменко, М. Нецадим, Є. Подтергера, В. Ройлян, С. Сінкевич, М. Соловцов, Ю. Тарський, С. Фільков, І. Хорєв, В. Чабаненко та ін. Разом із тим окремі аспекти вдосконалення системи професійної підготовки офіцерів запасу, її особливості, пов'язані з організацією означеної підготовки, соціологічні дослідження думок студентів, які залучаються до навчання за програмою підготовки офіцерів запасу, не набули належного відображення у військово-педагогічній літературі.

Мета статті. На підставі аналізу підсумків соціологічного опитування осіб з числа студентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ), які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу у Військовому інституті, запропонувати можливі зміни в зазначеній системі підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні система підготовки офіцерів запасу створена для забезпечення ЗС України та інших військових формувань необхідною кількістю військовонавчених громадян для виконання військового обов'язку в запасі, проходження служби у військовому резерві ЗС України та інших військових формувань, а також для забезпечення реалізації права громадян на рівні можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військового обов'язку в запасі у

мирний час, військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності [12].

Ми проаналізували системи підготовки офіцерів запасу в Україні [2, 6, 8] і в інших країнах [8, 9, 10, 14] та дійшли висновку, що їх навчання, в більшості держав, організується за рахунок державного бюджету, а в деяких країнах студентам держава сплачує стипендію. В Україні ж більшість вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) і військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ВНП ЗВО) здійснюють підготовку офіцерів запасу за кошти фізичних осіб, при цьому ніяк не стимулюючи їх навчання. При цьому, багато закордонних країн розглядають підготовку офіцерів запасу, як одне з джерел для комплектування збройних сил військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом.

Найбільший досвід використання різних джерел і способів комплектування армії офіцерами мають Сполучені Штати Америки [1, 5, 10, 14]. У цій країні система комплектування первинних офіцерських посад за різними спеціальностями для збройних сил структурно містить три основні підсистеми: військові навчальні заклади міністерства оборони, курси позавійськової підготовки офіцерів резерву - ROTC (Reserve Officers Training Corps) при цивільних вузах і прямий набір цивільних осіб з відповідною освітою на офіцерські посади. В останнє десятиліття щорічне поповнення офіцерського корпусу ЗС США за рахунок випускників військових навчальних закладів забезпечується менш ніж на 60%, а близько 40% - за рахунок курсів ROTC при цивільних вузах. Зазначена американська система позавійськової освіти при цивільних вузах ROTC базується на широкій мережі навчальних закладів. Позавійськова підготовка офіцерів на курсах ROTC здійснюється більш ніж у 600 цивільних вищих навчальних закладах (майже 20% усіх функціонуючих в країні ЗВО). При цьому офіцерів для сукупних військ готують при 300 університетах і коледжах, ВПС - 200, ВМС - 65, морської піхоти - 60 [1, 8, 14].

У деяких розвинених країнах Західної Європи, що мають збройні сили великої чисельності, позавійськова підготовка офіцерів також є одним з основних джерел комплектування їх національних збройних сил. Так, у Великій Британії [1, 3, 9], Німеччині [7, 9, 15] та Франції [17] частка офіцерів-випускників системи позавійськової підготовки в загальній чисельності офіцерів становить близько 30%. Значна увага підготовки офіцерів запасу з числа студентів вищих навчальних закладів для поповнення мобілізаційного резерву приділяється також у Польщі [16], країнах Балтії [4], Білорусії [13] тощо.

В Україні дотепер у ВНП ЗВО та у ВВНЗ проходять підготовку понад 30 тис. студентів за програмою підготовки офіцерів запасу (далі – військова підготовка). До військової підготовки залучаються студенти 32-х ЗВО, підготовка здійснюється за близько як 500 військово-обліковими спеціальностями [12].

Організація і здійснення військової підготовки пов'язані з вирішенням низки проблем, відповіді на які мають дати, в першу чергу, самі студенти. З цією метою у травні 2019 року проведено відповідне соціологічне опитування серед студентів КНУ, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу у Військовому інституті. Дослідження стосується поточного стану військової підготовки студентів, проблем, пов'язаних з

цією підготовкою, а також перспектив подальшої військової служби офіцерів запасу.

При плануванні соціологічного дослідження всі питання було зведено у шість основних блоків:

I. Соціально-демографічна характеристика респондентів;

II. Мотивація студентів щодо прийняття ними рішення навчатися за програмою офіцерів запасу та основні чинники, які вплинули на це рішення;

III. Відповідність спеціальності, за якою студент навчається у ЗВО, військово-облікової спеціальності, за якою він проходить військову підготовку;

IV. Військові формування та інші силові структури України, у яких студенти планують проходити військову або державну службу після завершення навчання в ЗВО;

V. Умови, за якими студенти згодні проходити військову службу в ЗС України після завершення навчання;

VI. Заходи, які доцільно вжити для підвищення якості навчання студентів за програмою підготовки офіцерів запасу.

Підсумки опитування

I. Соціально-демографічна характеристика опитаних респондентів (у % від їх загальної чисельності).

Загальна чисельність студентів, які взяли участь в опитуванні – 197 осіб.

а) вік (повна кількість років на момент опитування): 1) 18-20 років – 35,1%; 2) 21-23 роки – 61,4%; 3) 23-25 років – 2,6%; 4) понад 25 років – 0,9%

б) стать: 1) чоловіча – 88,6%; 2) жіноча – 11,4%;
в) сімейний стан: 1) неодружений – 99,1%; 2) планують одружитися найближчим часом – 0%; 3) одружений – 0%; 4) мають дітей – 0,9%;

г) родина походження: 1) робочого – 21,8%; 2) військовослужбовця – 3,4 %; 3) державного службовця – 20,1%; 4) підприємця – 28,6%; 5) селянина – 1,8%; 6) інтелігенції – 20,7%; 7) фермера – 1,8%; 8) інше – 1,8%;

д) регіон проживання до вступу в ЗВО: 1) західний – 10,6%; 2) центральний – 20,3%; 3) північний і м. Київ – 58,9%; 4) східний – 6,6%; 5) південний – 3,6%;

е) тип населеного пункту проживання до вступу в ЗВО: 1) районний центр – 8,0%; 2) село – 8,0%; 3) обласний центр – 8,5%; 4) місто – 24,6 %; 5) м. Київ – 50,9%;

ж) проходження військової служби до вступу в ЗВО: 1) строкова – 0,9%; 2) контрактна – 0,9%; 3) не проходив – 98,2%.

з) праця до вступу в ЗВО: 1) промислове підприємство – 0,9%; 2) державна установ – 4,3%а ; 3) сільське господарство – 3,6%; 4) сфера торгівлі – 17,5%; 5) не працював – 65,8%; 6) інше – 7,9% .

і) тип навчального закладу, що закінчений до вступу в ЗВО: 1) середня загальноосвітня школа – 29,7%; 2) спеціалізована загальноосвітня школа з поглибленим вивченням певного навчального предмету – 16,7%; 3) гімназія – 21,1%; 4) ліцей – 23,7%; 5) військовий ліцей – 0,9%; 6) ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою – 0,9 %; 7) коледж – 6,1%; 8) інше – 0,9%.

к) успішність закінчення навчального закладу до вступу в ЗВО: 1) з медаллю – 21,1%; 2) на відмінно та добре – 44,8%; 3) на відмінно, добре та задовільно – 25,4%; 4) на добре та задовільно – 8,7%.

II. Мотивація студентів щодо прийняття ними рішення навчатися за програмою офіцерів запасу та основні чинники, які вплинули на це рішення.

а) спонуки проходити військову підготовку: 1) сімейна традиція – 43,0%; 2) романтика військової служби – 46,7%; 3) стійке, усвідомлене бажання проходити військову або державну службу – 55,6%; 4) бажання уникнути проходження строкової служби – 72,8%; 5) інше – 15,8%.

б) основні чинники, які вплинули на рішення проходити військову підготовку (передбачалась від 1-ої до 3-х відповідей): 1) реклама по телебаченню, радіо – 19,3%; 2) вплив допризовної підготовки у школі (коледжі...) – 30,7%; 3) вплив батьків – 70,2%; 4) вплив авторитетних знайомих осіб – 60,5%; 5) престижність військової служби – 37,7%; 6) інше – 10,5%.

III. Відповідність спеціальності, за якою студент навчається у ЗВО, військово-облікової спеціальності, за якою він проходить військову підготовку.

а) група військово-облікових спеціальностей, за якою студент проходить військову підготовку: 1) командна – 0%; 2) інженерна – 28,1%; 3) гуманітарна – 71,9%; 4) інша – 0%.

б) відповідність спеціальності, за якою студент навчається у ЗВО, військово-облікової спеціальності, за якою він проходить військову підготовку: 1) відповідає – 37,7%; 2) відповідає не повністю (частково) – 62,3%.

IV. Військові формування та інші силові структури України, в яких студенти планують проходити військову або державну службу після завершення навчання в ЗВО.

1) Збройні сили – 7,0%; 2) Національна гвардія – 0,9%; 3) Служба безпеки – 14,9%; 4) Міністерство внутрішніх справ – 3,6%; 5) Управління державної охорони – 0%; 6) Міністерство з надзвичайних ситуацій – 0%; 7) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації – 0%; 8) Державна прикордонна служба – 0,9%; 9) не збираюсь проходити військову службу за контрактом – 35,0%; 10) збираюсь проходити військову службу в резерві – 35,9%; 10) остаточно не визначився – 1,8%; 11) у будь якій силовій структурі – 0%; 12) інше – 0%.

V. Умови, за якими студенти згодні проходити військову службу в ЗС України на первинних офіцерських посадах після завершення навчання.

а) мінімальне грошове забезпечення (проходження військової служби за контрактом): 1) 12 000 -14 000 грн. – 1,8%; 2) 15 000 -16 000 грн. – 9,6%; 3) 17 000 -18 000 грн. – 7,9%; 4) 19 000 -20 000 грн. – 11,4%; 5) 21 000 -25 000 грн. – 33,3%; 6) незгодний підписувати контракт за будь яких умов – 31,6%; 7) бажаю проходити військову службу не залежно від рівня грошового забезпечення – 0,9%; 8) інше – 3,5%.

б) мінімальне грошове забезпечення (проходження військової служби в резерві): 1) 12 000 -14 000 грн. – 4,4%; 2) 15 000 -16 000 грн. – 13,2%; 3) 17 000 -18 000 грн. – 8,8%; 4) 19 000 -20 000 грн. – 8,8%; 5) 21 000 -25 000 грн. – 29,0%; 6) незгодний підписувати контракт за будь яких умов – 31,6%; 7) бажаю проходити військову службу не залежно від рівня грошового забезпечення – 1,8%; 8) інше – 2,4%.

в) житлове забезпечення (проходження військової служби за контрактом): 1) самостійне вирішення житлових проблеми – 7,8%; 2) повна оплата з боку Міністерства оборони за піднайом житла – 19,3%;

3) наявність службового житла – 17,5%; 4) наявність постійного житла – 50,9%; 5) інше – 4,5%.

г) умови, що сприятимуть укладанню контракту про проходження військової служби за контрактом: 1) військова служба за спеціальністю, що отримана у ЗВО – 9,6%; 2) врахування думки щодо місця проходження військової служби – 6,1%; 3) врахування думки щодо посади для проходження військової служби – 4,4%; 4) поєднання думок щодо місця та посади для проходження військової служби – 43,9%; 5) незгодний підписувати контракт за будь-яких умов – 36,0%; 6) інше – 0%.

VI. Заходи, які доцільно вжити, на думку респондентів, для підвищення якості навчання студентів за програмою підготовки офіцерів запасу(передбачалась від 1-ої до 3-х відповідей):

1) посилити підготовку щодо формування навичок управління військовим підрозділом – 65,8%; 2) посилити підготовку щодо формування методичних навичок проведення занять з особовим складом – 36,8%; 3) удосконалити практичну підготовку із застосуванням озброєння та військової техніки – 81,6%; 4) приділити більше уваги індивідуалізації навчання – 36,8%; 5) надати більшої практичної спрямованості формуванню навичок проведення індивідуальної виховної роботи з особистістю військовослужбовця – 54,4%; 6) інше – 4,4%.

Висновки з цього дослідження. Військова підготовка студентів ЗВО є важливою складовою для комплектування офіцерським складом військових формувань та створення мобілізаційного резерву для збройних сил як у закордонних країнах, так й в Україні.

Якщо представити узагальнену соціально-демографічну характеристику респондентів у вигляді портрету середньостатистичного студента КНУ, який проходить військову підготовку, то він виглядатиме так. Це - особа чоловічої статі, віком 21–23 роки, неодружений, не має дітей, походить з родини робочого чи селянина, чи інтелігенції, проживає, переважно, у м. Київ або північному регіоні України, мешкає у м. Київ або в іншому місті, не проходив військової служби та не працював до вступу в ЗВО, закінчив середню загальноосвітню школу, або гімназію чи ліцей на відмінно та добре.

Як свідчать результати опитування, є дві найбільш вагомі спонуки щодо прийняття рішення студентів проходити військову підготовку: стійке, усвідомлення бажання проходити військову службу на офіцерських посадах – 55,6% та, навпаки, уникнути проходження строкової військової служби – 72,8%. Серед найбільш пріоритетних чинників, що більшою мірою вплинули на такий їх вибір є: вплив батьків – 70,2%; вплив авторитетних знайомих осіб – 60,5%.

Студенти проходять військову підготовку з військово-облікової спеціальності, яка, в основному (84,2%), відповідає спеціальності, за якою вони навчаються у ЗВО.

Понад 35% респондентів на момент опитування не збираються проходити військову службу або ще не визначилися зі своїм вибором. Майже кожний третій студент (35,9%) має бажання проходити військову службу в ЗС України, знаходячись у резерві, та лише 7% респондентів має бажання після закінчення навчання укласти контракт на проходження військової служби. Майже кожний шостий респондент (14,9%) планує проходити військову службу в Службі безпеки України.

У перебігу соціологічного опитування виявлено чинники, які більшою мірою сприятимуть підписанню студентами контракту щодо проходження військової служби на первинних офіцерських посадах у ЗС України після завершення навчання. Більш як 40% респондентів основними сприятливими чинниками назвали врахування особистих думок щодо місця та посади для проходження військової служби, мінімального грошового забезпечення на рівні 21 000 - 25 000 грн. на місяць (33,3%), а також наявності постійного житла (50,9%) або повної оплати з боку Міністерства оборони за піднайом житла (19,3%). При цьому, 2,4% опитаних вказали іншу суму мінімального грошового забезпечення, за якого готові підписати контракт щодо проходження служби в ЗС України, а понад 30% респондентів, відповідаючи на це запитання, вказали, що не готові підписувати контракт за будь-яких умов.

Задля підвищення якості навчання студентів за програмою підготовки офіцерів запасу респонденти вважають найбільш доцільним удосконалити практичну підготовку із застосуванням озброєння та військової техніки (81,6%) та посилити підготовку щодо формування навичок управління військовим підрозділом (65,8%).

Враховуючи отримані результати соціологічного опитування і досвід деяких закордонних країн [4, 13], де офіцери запасу проходять підготовку в два етапи, – за програмою підготовки загальновійськових молодших командирів і за програмою підготовки офіцера, ми підтримуємо пропозиції щодо побудови дворівневої системи підготовки офіцерів запасу в Україні.

Перший рівень – загальновійськова підготовка сержантського складу протягом першого року навчання та тритижневого навчального збору. Закінчується збір комплексним заліком, який містить контрольне оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу з кожного предмету за перший рік навчання та за навчальний збір. У ході навчального збору студенти постійно тренуються до складання Військової присяги на вірність українському народові та після закінчення збору – в урочистій обстановці складають її та зараховуються в запас ЗС України. Студентам, які успішно засвоїли навчальну програму першого рівня, надається військове звання «молодший сержант запасу», і вони атестуються на посаду командира відділення.

Другий рівень – підготовка офіцерів запасу протягом другого року навчання та 30-ти добового військового стажування (навчального збору), яке завершується складанням студентами випускного кваліфікаційного іспиту з військової підготовки. До продовження військової підготовки можуть залучатися на конкурсних засадах студенти, які мають більш високий рейтинг за підсумками першого етапу підготовки. Відповідно слід провести дворівневу диференціацію компонентів змісту професійної підготовки офіцерів запасу для визначення місця і функцій окремих структурних компонентів у загальній системі зазначеної підготовки.

Перспективи подальших досліджень доцільно розвивати за такими напрямками: організаційно-педагогічні умови та шляхи підвищення рівня професійної компетентності офіцерів запасу в умовах модернізації вищої освіти в Україні; розвиток військово-педагогічної спрямованості майбутніх офіцерів запасу; удосконалення системи підготовки викладачів ВВП ЗВО до інноваційної педагогічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Баківич, М.Н. Организационно-правовое регулирование подготовки офицеров запаса для вооруженных сил США и Великобритании / М.Н. Баківич // Военная мысль. – 2008. – № 10. – С. 59–66.
2. Баришніков, В.В. Шляхи вдосконалення підготовки офіцерів запасу в Україні / В.В. Баришніков, О.К. Нейми // Системи обробки інформації. – 2015. – вип. 8 (133). – С. 158–161.
3. Богунов, С.О. Основи організації та функціонування системи військової освіти Великобританії – аналітичний огляд / С.О. Богунов, Ю.О. Черних, О.Б. Черних // Військова освіта. – 2017. – № 2 (36). – С. 234–245.
4. Богунов, С.О. Організація підготовки офіцерів для збройних сил республіки Литва / С.О. Богунов, Ю.О. Черних, О.Б. Черних // Військова освіта. – 2018. – № 1 (37). – С. 272–285.
5. Владимірова, С. Исследования в области совершенствования профессионализма личного состава вооруженных сил США / С. Владимірова, А. Стрелецкий // Зарубежное военное обозрение. – 2006. – № 5. – С. 15–19.
6. Інструкція про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу (наказ Міністра оборони України та Міністра освіти та науки України від 14.12.2015 року № 719/1289) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1509-04>.
7. Лазукин, В. Подготовка офицерских кадров в ВС ФРГ / В. Лазукин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – № 2. – С. 26–30.
8. Нецадим, М.І. Військова освіта в Україні: історія, теорія, методологія, практика: [монографія] / М.І. Нецадим. – К.: ВПЦ "Київський ун-т", 2003. – 852 с.
9. Печуров, С. О некоторых аспектах военных реформ в зарубежных странах / С. Печуров // Зарубежное военное обозрение. – 2004. – № 2. – С. 2–13.
10. Приходько, Ю.І. Підготовка військових фахівців у провідних країнах світу: основоположні засади та тенденції / Ю.І. Приходько // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2017. – № 3 (67). – С. 285–299.
11. Про заходи щодо підвищення обороноздатності держави (Указ Президента України від 01.05.2014 року №447/2014) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4472014-17155>.
12. Про затвердження Порядку проведення військової підготовки студентів вищих навчальних заходів за програмою підготовки офіцерів запасу (Постанова КМУ від 01.02.2012р. № 48). [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-p>.
13. Пузиков, М.В. Система военного образования в Республике Беларусь: актуальные вопросы функционирования и направления совершенствования / М. В. Пузиков // Армия. – 2013. – №1-2. – С. 26 – 31.
14. Толлок, І.В. Особливості підготовки військових фахівців тактичного рівня у ВВНЗ США та окремих країн НАТО / І.В. Толлок, Ю.М. Супрунов // Військова освіта. – 2018. – № 1 (37) – С. 259–271.
15. Фильков, С. Подготовка офицеров запаса в странах Западной Европы / С. Фильков // Зарубежное военное обозрение. – 1996. – № 6. – С. 12–15.
16. Черних, О.Б. Аналіз сучасного стану системи військової освіти республіки Польща: досвід для України / О.Б. Черних, О.О. Мітягін, Ю.О. Черних // Військова освіта. – 2017. – № 1 (35). – С. 200–208.
17. Черних, Ю.О. Основи організації та функціонування системи військової освіти Франції – аналітичний огляд / Ю.О. Черних, О.Б. Черних // 36. наук. праць ВІКНУ ім. Т. Шевченка. – 2017. – Вип. № 56. – С. 249–257.

References:

1. Bakovich, M.N. (2008). Organizatsionno-pravovoye regulirovaniye podgotovki ofitserov zapasa dlya vooruzhennykh sil SSHA i Velikobritanii [Organizational and legal regulation of the training of reserve officers for the armed forces of the USA and Great Britain] *Military Thought*, 10, 59–66. (in Russian).
2. Baryshnikov, V.V., Neymy, O.K. (2015). Shlyakhy vdoskonalennya pidhotovky ofitseriv zapasu v Ukraini [Ways to improve the training of reserve officers in Ukraine] *Information processing systems*, 8 (133), 158–161. (in Ukrainian).

3. Bohunov, S.O., Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B. (2017). Osnovy orhanizatsiyi ta funktsionuvannya systemy viyskovoyi osvity Velykobrytany - analitychnyy ohlyad [Basics of organization and functioning of the Great Britain military education system - analytical review]. *Military education*, 2 (36), 234–245. (in Ukrainian).
4. Bohunov, S.O., Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B. (2018). Orhanizatsiya podhotovky ofitseriv dlya zbroynykh syl respubliky Lytva [Organisation of officer training for the armed forces of the republic of Lithuania]. *Military education*, 1 (37), 272–285. (in Ukrainian).
5. Vladimirova, S., Streletskiy, A. (2006). Issledovaniya v oblasti sovershenstvovaniya professionalizma lichnogo sostava vooruzhennykh sil SSHA [Studies in the field of improving the professionalism of the personnel of the US armed forces]. *Foreign military review*, 5, 15–19. (in Russian).
6. Instruktziya pro orhanizatsiyu viyskovoyi pidhotovky hromadyan Ukrainy za prohramoyu pidhotovky ofitseriv zapasu (nakaz Ministra oborony Ukrainy ta Ministra osvity ta nauky Ukrainy vid 14.12.2015 № 719/1289) [Instruction on the Organization of Military Training of Ukrainian Citizens under the Reserve Officers Training Program (Order of the Minister of Defense of Ukraine and the Minister of Education and Science of Ukraine dated 4.12.2015 № 719/1289)] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1509-04>. (in Ukrainian).
7. Lazukin, V. (2008). Podgotovka ofitserikh kadrov v VS FRG [Training of officer cadres in the Armed Forces of the FRG]. *Foreign military review*, 2, 26–30. (in Russian).
8. Neshchadym, M.I. (2003) Viyskova osvita v Ukraini: istoriya, teoriya, metodolohiya, praktyka: [Military education in Ukraine: history, theory, methodology, practice] – K., Kyiv Universities Center, 852 s. (in Ukrainian).
9. Pechurov, S. (2004) O nekotorykh aspektakh voyennykh reform v zarubezhnykh stranakh [About some aspects of military reforms in foreign countries] *Foreign Military Review*, 2, 2–13. (in Russian).
10. Prykhodko, Yu.I., (2017). Pidhotovka viyskovykh fakhivtsiv u providnykh krayinakh svitu: osnovopolozhni zasady ta tendentsiyi [Training of military specialists in leading countries of the world: fundamental principles and trends]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3 (67), 285–299. (in Ukrainian).
11. Pro zakhody chodo pidvyshchennya oboronozdatnosti derzhavy (Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 01.05.2014 №447/2014) [On measures to improve the defense capability of the state (Decree of the President of Ukraine, dated 01.05.2014, 447/2014)] Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/4472014-17155>. (in Ukrainian).
12. Poryadok provedennya viyskovoyi pidhotovky studentiv vishcheykh navchalnykh zakhodiv za prohramoyu pidhotovky ofitseriv zapasu (Postanova KМУ vid 01.02.2012r. № 48). [The procedure for conducting military training of students of higher educational activities under the reserve officers training program (CMU Resolution of 01.02.2012, 48)] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-p>.
13. Puzikov, M.V., (2013). The military education system in the Republic of Belarus: current issues of functioning and the direction of improvement [The military education system in the Republic of Belarus: current issues of functioning and the direction of improvement], *Arm*, 1-2, 26 – 31. (in Russian).
14. Tolok, I.V., Suprunov Yu.M. (2018). Osoblyvosti pidhotovky viyskovykh fakhivtsiv taktichnoho rivnya u VVNZ SSHA ta okremykh krayin NATO [Peculiarities of training of tactical-level military specialists]. *Military education*, 1 (37), 259–271. (in Ukrainian).
15. Fil'kov, S. (1996). Podgotovka ofitserov zapasa v stranakh Zapadnoy Yevropy [Training reserve officers in Western Europe] *Foreign Military Review*, 6, 12–15. (in Russian).
16. Chernykh, O.B., Mityahin, O.O., Chernykh, Yu.O., (2017). Analiz suchasnoho stanu systemy viyskovoyi osvity respubliky Polshcha: dosvid dlya Ukrainy [The current state analysis of the military education system of the republic of Poland: experience for Ukraine]. *Military education*, 1 (35), 200–208. (in Ukrainian).
17. Chernykh, Yu.O., Chernykh, O.B., (2017). Osnovy orhanizatsiyi ta funktsionuvannya systemy viyskovoyi osvity Frantsiyi – analitychnyy ohlyad [Basics of organization and functioning of the French military education system - analytical review]. *Zb. nauk. prats VIKNU im. T. Shevchenka*, 56, 249–257. (in Ukrainian).

Надійшла до редколегії 22.11.2019

Yu. Chernykh, PhD in Technical Sciences, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv,
O. Chernykh
The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv

ANALYSIS OF SOME PROBLEMS OF TRAINING RESERVE OFFICERS IN THE MILITARY INSTITUTE: SUMMARY OF SOCIOLOGICAL SURVEY

The article identifies the problems of completing the Armed Forces of Ukraine with officers. The problems have been identified in the light of the tasks that the armed forces are facing at this time. Recent studies and publications related to the training of reserve officers have been analyzed. Sources of staffing of foreign countries' military officers are briefly discussed.

We used the system of the general scientific methods of theoretical and empirical research, in particular, the theoretical-methodological analysis of the problem and the relevant scholarly resources, systematization and generalization of the scientific information pertaining to the essence and content of the set objectives, monitoring of the existing system of military specialists training in the Armed Forces of the republic of Belarus, scientific generalisation, the general scientific methods of logical and comparative analysis, systems approach, peer review, analysis and interpretation of the obtained theoretical and empirical data.

According to the results of a sociological survey of a group of students of Taras Shevchenko National University of Kiev studying under the reserve officers training program, some problems of organization of military training were considered. In planning the sociological survey, all questions were summarized in six main blocks: Socio-demographic characteristics of respondents; Student motivation to make the decision to study under the Reserve Officers program and the main factors that influenced this decision; The correspondence of the specialty in which the student studies, the military specialty in which he undergoes military training; Military formations and other power structures of Ukraine, in which students plan to go to military or civil service after graduation; Conditions under which students agree to go to military service in the Armed Forces of Ukraine after graduation; Measures to be taken to improve the quality of student training in the Reserve Officers Training Program. The main indicators that characterize these blocks are identified.

The military training of students is an important component for staffing military units and creating a mobilization reserve for the armed forces, both in foreign countries and in Ukraine. Taking into account the results of the sociological survey and the experience of foreign countries, the following proposals have been made to build a two-tier system of training of reserve officers in Ukraine: The first level is the military-wide training of the NCO during the first year of training and the three-week training course. Students who have successfully mastered the first-level program are awarded the military rank of "junior reserve sergeant" and are certified as a platoon commander. Second level - training of reserve officers during the second year of training and 30 days of military training. Continuation of military training may be applied on a competitive basis by students who have a higher rating based on the results of the first stage of preparation.

Keywords: manning of the armed forces, reserve officers, military training of students; sociological survey.